

Commentaar archiefsector Nederland en Vlaanderen (België) op RiC-CM

Opgesteld door werkgroepen van de VVBAD en BRAIN/KVAN

- VVBAD: Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie, www.vvbad.be
- BRAIN: Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland, www.archiefbrain.nl
- KVAN: Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland, www.kvan.nl

Commentatoren BRAIN/KVAN: Richard van den Belt, Daniël Blom, Annemieke de Boer, Marjolein Driessen, Erika Hokke, Joost van Koutrik, Maaïke Lulofs, Aike van der Ploeg, Henny van Schie, Annelot Vijn, Kaj van Vliet
Penvoerder: Margreet Windhorst

Commentatoren VVBAD: Filip Boudrez, Renée Cambré, Tom Cobbaert, Joris Colla, Gertjan Desmet, Wim Lowet, Christophe Martens, Marc Nelissen, Wendy Van de Camp, Willem Vanneste. Volgende collega's bezorgden hun feedback aan de VVBAD: Katrien Weyns namens KADOC, Isabelle Rotthier namens Universiteitsarchief Gent en Hendrik Ollivier namens Amsab-ISG.
Penvoerders: Filip Boudrez, Marc Nelissen en Willem Vanneste

In the following text we limit ourselves to general comments on the conceptual model of RiC. The different participants also made a number of comments on details of RiC-CM. Given the general comments we already have, it doesn't seem useful to translate and submit these detailed comments. Those detailed comments are [added as an attachment](#).

Verwijderd: Seen

Verwijderd: available on request

1. Algemene bedenkingen

- a. De uitbreiding van het klassieke multilevel beschrijven met een **mogelijkheid om ook multidimensioneel te beschrijven** wordt positief onthaald. Het geeft de mogelijkheid om een soms complexe context in vele aspecten weer te geven, op een andere wijze dan volgens de klassieke hiërarchische logica zoals we die uit ISAD(G) kennen. Het nieuwe model integreert de hiërarchische beschrijving volgens ISAD(G), [ISAAR\(CPF\)](#), [ISDF](#) en [ISDIAH](#), maar de verschillen met de alternatieve beschrijvingsmethode volgens het conceptuele model van RiC zijn niet altijd duidelijk. Het verdient aanbeveling deze uit te leggen en de verschillende toepassing uitvoerig te illustreren aan de hand van voorbeelden.
- b. Het conceptueel model is zeer omvangrijk. Omdat het een multidimensionaal model is, ligt het gevaar op de loer dat het een eindeloos uitdijend **en daardoor onwerkbaar** universum wordt. Daarom achten wij het aangewezen om **een minimaal niveau van beschrijving** vast te leggen door het opsommen van entiteiten, properties en relations die bij toepassing van RiC gebruikt verplicht zijn **(of in welke gevallen ze verplicht zijn)**. Daar ligt wellicht een sleutelrol voor de nationale aggregatoren in APE. Ondergeschikt daaraan zijn dan een niveau van 'comply or explain' en een niveau dat facultatief is. Een

Verwijderd: ,

Verwijderd: (d

Verwijderd:)

voorbeeld van een dergelijke werkwijze is de [op ISO 23081 gebaseerde Nederlandse 'Richtlijn Metagegevens Overheidsinformatie'](#).

- c. RiC biedt ruimte om toegankelijkheid te verbeteren. Maar waar stopt het? Wat voor **zoekstrategieën** zijn denkbaar om **gebruikers** makkelijk te kunnen laten werken met toegangen op deze complexe basis? Hoe maak je dit basaal en gebruikersvriendelijk doorzoekbaar? Aan dit vraagstuk moet (vroeg) genoeg aandacht besteed worden en hierbij moeten de (grote) leveranciers van publiekstoepassingen betrokken worden. Kan de ontologie hier (ook) een oplossing voor bieden? Zie hiervoor bijvoorbeeld de dissertatie van Junte Zhang, <http://hdl.handle.net/11245/1.352507>. Ook hier leeft de vraag naar afbakening tussen essentieel en optioneel. Wat is het minimum? En wat zijn de entiteiten die naargelang noden van de gebruiker en de 'waan van de dag' nodig zijn? Graag dit onderscheid. Bij de presentatie van resultaten, zoals bij wijze van voorbeeld getoond in Appendix 1, is er wellicht nood aan een aantal vooraf gedefinieerde modellen met referentiepunten die de gebruiker toelaten om zijn weg te vinden in dergelijke weergaves. Zo zou je bij voorbeeld in een bepaald model steeds het top level niveau in de weergave centraal kunnen stellen (weergave op bestandsniveau) of de relatie tussen een bewaarplaats en de bestanden (archievenoverzicht).
- d. Samenhangend met voorgaande opmerking missen we een duidelijke **scope**. Wat is in de eerste plaats het doel van RiC? Wat wil men juist met deze standaard bereiken? Wanneer het bij voorbeeld de bedoeling is om kwalitatieve archiefbeschrijvingen te maken, wensen archivariissen te vernemen wat daarvoor nodig is. Welke onderdelen zijn essentieel, belangrijk of optioneel? Wat wordt er binnen dit concept verwacht van de archivaris? Er is nood aan meer duiden en aflijnen van de verschillende mogelijke doelstellingen die men met het toepassen van het model wenst te bereiken. Daarnaast moet beter worden aangegeven wat essentieel en minder essentieel is voor een goede toepassing van het model.
- e. Het **verschil en de samenhang tussen conceptueel model en ontologie** wordt onvoldoende duidelijk gemaakt. Gaat de ontologie straks uit van een koppeling van bestaande standaarden ([ISO,-normen](#), [METS](#), [ISBD](#), [CIDOC](#)) of wordt dit een nieuw en vooral vanuit de optiek van archiefbeheer opgesteld instrument? Dat laatste heeft niet onze voorkeur, zie [hieronder onder punt g](#). Qua proces zou er duidelijkheid moeten komen hoe en wanneer RiC-CM en RiC-O ook in samenhang bekeken en becommentarieerd kunnen worden. Bij gebrek aan inzicht in hoe RiC-O eruit komt te zien en hoe de samenhang met RiC-CM moet zijn, is het lastig om het CM zinvol van commentaar te voorzien. Als het RiC-O er ligt, zou daarom ook het CM opnieuw [in samenhang met RiC-O](#) voor commentaar moeten worden opgesteld.
- f. Om te zorgen voor **aansluiting van RiC op standaarden in de overige GLAM-sectoren** is mapping met Dublin Core wenselijk, maar meer ook niet. De dwarsverbanden met toegangen op andersoortige erfgoedcollecties, zowel binnen archiefinstellingen (beeldcollecties, kaarten etc) als bij musea, bibliotheken e.a., kunnen ook gelegd

Verwijderd: ook verdere opmerkingen

worden door te werken met aggregatoren. Het gebruik ervan hoeft niet in deze standaard te worden opgelost.

- g.** Niet alleen **overleg en samenspel** met recordmanagers is van belang om dit model succesvol te kunnen implementeren en effectief te laten zijn. Ook andere functiegroepen – architecten, data-analisten, functioneel beheerders en zeker ook leveranciers van RM-applicaties en andere applicaties voor gegevensbeheer moeten goed en tijdig worden betrokken bij de verdere uitwerking en ontwikkeling van dit model en de bijbehorende ontologie. Zeker met het oog op de grote en complexe vraagstukken rondom ketenarchivering is dit ook in hun belang. Wellicht kan de ICA-werkgroep Persist hier een rol in spelen (overleg met grote leveranciers van zowel hard- als software over duurzaamheid). In verband hiermee is het ook van belang om het model tijdig te relateren aan relevante ISO-normen en andere bestaande beschrijvingsstandaarden.
- h.** **Draagvlak en participatie van werk/beroepenveld** zijn cruciaal om RiC effectief te laten zijn. De 4 standaarden die RiC combineert en vervangt, zijn niet allemaal goed geland in het veld. Het risico dat hetzelfde gebeurt met deze veel complexere standaard is groot. Juist daarom is het van belang dat er tijdig overlegd wordt met leveranciers. Idealiter wordt RiC *by design* ingebakken in systemen en applicaties voor RM en gegevensbeheer en dwingen aggregatoren in het kader van Europeana/APE toepassing af. Niettemin blijft het van belang om in de communicatie van en in de standaard zelf duidelijk te maken dat de standaard weliswaar nieuw is, maar dat voor de beschrijvingen geput kan worden uit allerlei bronnen die vaak al nationaal voorhanden zijn zoals sectorale referentiearchitecturen, actorenregisters, overzichten van archiefvormers et cetera. Overigens is de veronderstelling in voorgaande dat RiC-O inderdaad aansluiting zoekt bij dat soort bronnen. Bij gebrek aan informatie over RiC-O is dat nu echter nog gissen.
- i.** De manier waarop we straks **overgaan van de bestaande 4 standaarden naar RiC** en hoe die zich tot elkaar gaan verhouden, roept veel vragen op. Zo kan je je afvragen waarom de structuur en presentatie van het model niet meer vertrekt vanuit de bestaande 4 standaarden. Dit zou goed zijn voor de herkenbaarheid en acceptatie van het nieuwe model, en naast de vernieuwende uitbreiding ook de continuïteit met en de integratie van de vroegere standaarden duidelijk maken. Het moet duidelijk zijn dat toegangen die op basis van de oude beschrijvingsstandaarden zijn gemaakt, bruikbaar blijven en niet gewijzigd behoeven te worden. Het moet wel doenlijk zijn om toegangen die op basis van de oude standaarden zijn gemaakt om te zetten naar RiC als dat wenselijk is. Daarom zal duidelijk beschreven moeten worden welke voorzieningen worden gemaakt (concordantie bijvoorbeeld) en welke maatregelen worden getroffen om dat mogelijk te maken.
- j.** De opbouw van de inleiding vanuit een historisch perspectief is weliswaar interessant maar zeker als we de brug willen slaan naar RM en IT niet effectief. Wij pleiten ervoor **de noodzaak van dit model vooral te onderbouwen vanuit de eisen en de wensen die voortvloeien uit de digitalisering**. Die maakt het noodzakelijk informatie niet (louter) hiërarchisch maar vooral netwerkwijs te structureren en te beschrijven. De toename

van cocreatie, netwerk- en ketensamenwerking en het principe van eenmalige vastlegging en meervoudig gebruik vragen hier om. Hierin ligt ook de urgentie om deze ontwikkeling met kracht door te zetten.

Het argument dat de vele invalshoeken van RiC-CM om informatie te beschrijven bijdragen aan objectiviteit van beschrijving vinden we niet valide. Een archiefbeschrijving wordt niet objectiever door het aantal mogelijke beschrijvingsentiteiten uit te breiden; alleen de toepassingsmogelijkheden nemen daardoor toe.

k. Van de klassieke trits inhoud-context-structuur valt het laatste in RiC-CM vrijwel totaal weg. Dat is een gemis. **'Structuur'** blijft een waardevol begrip, maar moet anders gehanteerd worden (dynamischer en multidimensionaal). De opstellers geven zelf aan dat de bestaande beschrijvingsstandaarden in RiC opgenomen (kunnen) worden. Hoe dat vorm krijgt voor wat betreft 'structuur' zien wij nog niet voor ons. Het zou goed zijn als daar door middel van voorbeelden een beeld van geschetst wordt.

l. Er is, ondanks het nieuwe en eigentijdse van het conceptueel model, **te veel 'oud denken'** in het stuk geslopen. Het is in een tijd van toenemende digitale beschikbaarheid van toegangen en archiefstukken niet zinvol om bij de archiefinstelling als *agent* alleen de openingstijden van de studiezaal te vermelden. Ook de gebruikte definitie van record is nog erg papier-georiënteerd. Zo komt het essentiële element 'procesgebonden' pas achteraan in de definitie.

De formuleringen 'In any persistent form' en 'on any durable carrier' zijn niet goed toepasbaar in een digitale omgeving. Bijvoorbeeld de drager is in digitale omgeving per definitie slechts een tijdelijk medium en dus niet duurzaam. De woorden "persistent" en "durable" dienen geschrapt, of er dient explicieter te worden gemaakt wat met deze woorden wordt bedoeld.

Verwijderd: De definitie is ook te zeer geïnspireerd op de wereld van het informatiebeheer gebaseerd op papieren documenten.

Verwijderd: van toepassing

m. De **scheiding tussen het beschrijven van de intellectuele en fysieke/technische eigenschappen van records** wordt nog onvoldoende doorgevoerd in dit ontwerp. Voor een efficiënt archiefbeheer, zeker in een digitale context, is dit echter een belangrijk principe. In de digitale wereld is de band tussen het dossier of record (als intellectueel geheel) en hun fysieke representatie immers steeds minder 1-op-1. Het omgaan met de verschillende representaties van eenzelfde record vraagt een scheiding van intellectueel en logistiek beheer. Wij stellen voor om de Record property 'Representatie' te voorzien in RiC en voor de concrete beschrijving van de fysieke/technische eigenschappen bestaande standaarden te hergebruiken.

Verwijderd: document

Verwijderd: document

Verwijderd: Waarom bijvoorbeeld geen

Verwijderd: ?

n. In de voor commentaar voorgelegde versie van RiC-CM ontbreken **de definities van de gebruikte kernbegrippen** zoals entity, property en relation.

o. Het is belangrijk om RiC-CM te illustreren met meer, meer eigentijdse, meer diverse (niet alleen overheid, ook particuliere sfeer) en duidelijker **voorbeelden**. Wij adviseren om de leden van de ICA te vragen om vanuit hun eigen nationale context de best bruikbare voorbeelden aan te dragen.

- p. Het concept van **nadere toegangen** is niet voorzien in het conceptueel model. Nochtans vormen nadere toegangen voor zowel papieren als digitale archieven een belangrijk element in de beschrijvingspraktijk. Het lijkt ons best om dit te voorzien of toch in te passen in het model.

2. Entities & Properties

- a. **Vershil entities/properties:** de gekozen indeling is niet op alle punten even logisch. Dit ligt deels aan het gebrek aan verantwoording en begripsbepaling in de inleiding: ieder kijkt er vanuit zijn/haar eigen definities anders tegenaan, zodat allerlei mensen komen met voorstellen om entiteiten te veranderen in properties of andersom. Graag duidelijkere afbakeningen en meer voorbeelden ter illustratie.

Volgende entiteiten beschouwen we als essentieel en dus zeker als 'entiteit' te benoemen:

- 1. Record
- 2. Record Component
- 3. Record Set
- 4. Agent
- 7. Function

Volgende entiteiten zijn ons inziens eerder optioneel en eerder te beschouwen als een 'eigenschap':

- 5. Occupation
- 6. Position
- 8. Function (Abstract)
- 9. Activity
- 10. Mandate
- 11. Documentary Form
- 12. Date
- 13. Place
- 14. Concept/Thing

Binnen de hedendaagse systeemarchitectuur is het misschien wel logisch om voorgaande zaken technisch als een 'entiteit' te definiëren. Daarom zijn ze conceptueel gezien, binnen de context van archief beschrijven, nog geen entiteit [\(hoewel daar bij Mandate en Place op verschillende manieren naar gekeken kan worden\)](#).

Verwijderd: ;

- b. Entiteiten liggen vast, maar voor hun properties moeten in het conceptuele model enkel de elementaire eigenschappen worden voorzien. Het conceptuele model voorziet beter in de mogelijkheid om nieuwe properties te definiëren of extra waarden voor bestaande properties te formuleren. Op die manier kunnen beschrijvers het model aanpassen aan [hun](#) lokale situatie, veranderende tijdsomstandigheden, veranderende noden van de gebruiker, etc. [De beschrijvers of inrichters van lokale beschrijvingsystemen dienen dan wel te worden aangespoord om aandachtspunten als interoperabiliteit en relevante referentiearchitecturen en -modellen in ogenschouw te nemen.](#)

Verwijderd: zijn

- c. Bij record best het concept van 'compound' record weglaten wegens de verwarring met Record Set.

- d. Een extra property “Representatie(s)” bij de entiteit ‘Record’ kan best voorzien worden ([zie punt m. op de vorige pagina](#)).
- e. Het conceptueel model geeft soms properties aan die ons niet relevant lijken (gender, openingstijden, taal als property van agent bijvoorbeeld). Hier schiet het model door de grenzen van het conceptuele heen.
- f. Diverse onderdelen roepen vragen op en zorgen voor verwarring. De gelaagdheid van begrippen rondom record (record, compound record, part of record, record component, record set) staat open voor interpretatie en verwarring. Het deel over functies is verwarrend. Wat of waarom onderscheid maken tussen Occupation, Posititon en Mandate? Het verschil tussen ‘Content Type’ en ‘Content Extent’ is verwarrend. Strakkere afbakeningen en meer/betere voorbeelden zouden dit moeten verhelpen.
- g. Properties shared by All members of a Record Set ... (p.29): zou ook uitgebreid moeten worden met P7, 8, 9 15 16 19 en 20.
- h. Properties shared by All Agents: zou ook uitgebreid moeten worden met P39.
- i. “Data type” schrappen in deze standaard. In een Conceptual Model moet zoiets als een data type ons inziens nog niet worden vastgelegd.

Verwijderd: af en toe

Omlaag verplaatst [1]: Strakkere afbakeningen en meer/betere voorbeelden zouden dit moeten verhelpen.

Verplaatst (invoeging) [1]

3. Relaties

De lijst van verschillende soorten relaties en relatietypen is te omvangrijk. Deze beter verhuizen naar de bijlagen en de tekst zelf beperken tot het concept en de mogelijke eigenschappen van relaties. Je kan bij voorbeeld gemakkelijk met een voorbeeld het principe illustreren dat relaties zowel in tegenwoordige als verleden tijd kunnen of moeten worden uitgedrukt, zonder dat je dat voor elk van die relaties ook als zodanig moet uitschrijven. [Daarnaast is het de vraag of al die relaties wel in het CM moeten worden uitgewerkt: het zou logischer zijn als RiC-O hiervoor de geëigende plek is.](#)

4. Appendix 1

Appendix 1 vraagt verdere uitwerking. Het statuut van de gebruikte afbeelding moet worden verduidelijkt. Is dit de enige presentatievorm? Wat zijn alternatieve presentatievormen? De presentatie moet ook in relatie worden gebracht met de noden en zoekstrategieën van de gebruiker.

Verwijderd: Is er een vast referentiepunt nodig? Hoe het gebruikte of afgesproken referentiepunt duidelijk maken voor de gebruiker?